

بسم الله الرحمن الرحيم

ترکیه څه ډول کولی شي چې د مدیترانې سمندرګي پر سر جنجالونه، په خپله ګټه پای ته ورسوي؟

خبر:

په روانه اونۍ کې اردوغان پر یونان سخت فشار راوړ، ځکه یونان او قبرس بهرنیو کمپنیو ته اجازه ورکوله، خو په مدیترانه سمندرګي کې لارې وباسي. نوموړي وویل: «دوی باید پوه شي چې ترکیه مشخص سیاست، اقتصاد او قوي پوځي ځواک لري، تر څو بهرنۍ شومې نقشې او پلانونه له منځه یوسي». سرچینه: [Arab News] ترکیه په دغو اوبو کې د یونان او قبرس له خوا د گاز پر ایستلو سخته نیوکه لري او د دې موضوع د پلټلو لپاره یې هلته ترکي پلټونکي استولي دي، تر څو د دوی فعالیتونه له نږدې وګوري. د یادو هېوادونو تر منځ پخوا هم دغسې جنجالونه شوي، چې اوس یو ځل بیا د یو بل جنګ د پېښېدو امکان را پیدا کوي.

تبصره:

یونان او قبرس د اوبو لاندې انرژۍ له سرچینو څخه د ګټې اخیستنې په مسئله کې یوازې د اتن له خوا یې ملاتړ نه کېږي، بلکې له سرب کال څخه مخکې یهودي دولت د یونان او قبرس تر منځ یو تړون لاسلیک کړ، چې له مخې به یې یو پایپ لاین غځوي، تر څو د مدیترانې له ختیځو برخو څخه اروپا ته گاز راننقل کړي. د منځني ختیځ دغه پایپ لاین چې ۲ زره کیلومتره (۱۲۰۰ مایل) کېږي، کولای شي په کال کې له ۹ څخه تر ۱۲ بیلینونه متره مکعب گاز د اسراییلو او قبرس له هغه ذخیرو څخه چې دوی نیولې دي، یونان ته انتقال کړي او بیا یې ایټالیا او د جنوبي اروپا هېوادونو ته هم ورسوي. که څه هم چې ترکیې له دغې معاملې سره مخالفت ښودلی و، خو مصر هم د ۲۰۱۹ م په نومبر کې دغه تړون له یونان او قبرس سره لاسلیک کړی.

په ختیځه مدیترانه کې د ترکیې د نفوذ کمولو لپاره فرانسې یادې سیمې ته جنګي الوتکې او بېړۍ ولېږي او اروپایي ټولنه یې هم پوره ملاتړ کوي. خو د ترامپ ادارې په لومړیو کې د یونان او قبرس ملاتړ کاوه او په دې وروستیو کې چې کله په ترکیه کې نیوکې وشوې، نو له هغې وروسته په لیبیا او سوریه کې د امریکا ګټې له خطر سره مخ شوې.

اردوغان د دې لپاره چې په شرقي مدیترانه کې د ځان پرورانې د پوځي دريايي او فزيکي قدرت د زیاتېدو مخه ونیسي، نو روسیه یې له ځان سره د پوځي تمریناتو ترسره کولو لپاره میدان ته راوبلله. روسیه هم د منځني ختیځ له دغه پایپ لاین سره مخالفت لري، ځکه په دې سره اروپا کولی شي چې خپله د گازو وابستگي له روسیې څخه راکمه کړي. له دې سره سره د ترکیې اصلي اندېښنه له دې څخه ده، چې د سویزرلنډ معاهده خو په ۲۰۲۳م کې ختمېږي. لویدیځ قدرتونه یونان او قبرس مجبوروي چې د گازو په ذخیرو باندې ادعا وکړي او په دغه پلمه د ترکیې دريايي ځواکونه د مدیترانې د سمندرگي په یوه کوچنۍ برخه کې راییسار

خبره دا نه ده چې اردوغان څومره هڅه کوي، چې ترکیه له ناورین څخه وژغوري. نوموړی هڅه کوي چې د خپل هېواد اړتیا پوره کړي. دا ځکه چې اردوغان په ترکیه کې هغه قانون عملي کوي، چې غرب ورته جوړ کړی، تر څو ترکان د ترکیې د پولو په منځ کې راییسار وساتي او دغه حالت له ۱۹۲۴م وروسته، کله چې خلافت سکوت وکړ رامنځته شو. د ترکیې مسلمانانو لپاره د خلاصون یوازینی لاره دا ده، چې هغه ملي پولې چې د بهرنیو استعمارگرانو له خوا پر مسلمانانو تحمیل شوي، له منځه یوسي او واقعي خلافت بیا تاسیس کړي.

کله چې پر ترکان اسلام حاکم، نو دوی پر ټوله اروپا حاکمان وو. عثماني خلافت په وچه او اوبو کې زبرځواک و او اروپا به تل هڅه کوله، چې سیالي ورسره وکړي. عثمانیانو پر یونان ۳۶۸ کاله پاچاهي وکړه او د مدیترانې ټول سمندرگي؛ توره بحیره، سره بحیره، د عربو خلیج، د هند اقیانوس او د ملاکا تنگه یې له ۲۰۰ کلونو څخه زیات تر خپل کنټرول لاندې درلودل. د ۱۴۹۹ څخه تر ۱۶۰۰ کلونو تر منځ، عثمانیانو د اروپایانو ډېرې سیمې ونیوي او د مدیترانې له ختیځ څخه لویدیځ ته ټولې لارې یې تر خپل کنټرول لاندې راوستلې.

عثمانیانو یوازې په خپله لومړۍ جگړه کې چې په ۱۷۵۱م کې له لېپانتو هېواد سره وه، چې په ختیځه مدیترانه کې موقعیت لري، تلفات ولیدل او په دغه جگړه کې د جگړې اداره قبرس یانو په خپل لاس کې واخیسته. له جگړې وروسته په خبرو اترو کې د دویم سلطان سلیم لومړي وزیر محمد سوکولیو ایټالوي استازي ته وویل: «په غېږو نیولو کې دې، قبرس د تاسو وي، خو موږ له تاسو څخه بازوگان پرې کوو، تاسو د موږ کښتیاو ته په ماتې ورکولو سره، یوازې زموږ ډیرې راوخرېلې. خو که یو ځل بازو غوڅ شي بیا به وده ونه کړي، خو ډیره چې یو ځل و تراشل شي، بیا ډېره ښه رالویږي». سرچینه: [Wikipedia]. په هماغه کال کې عثمانیانو خپل سمندري ځواکونه بیا له سره برابر کړل او یو ځل بیا یې د مدیترانې سمندرگي له اروپایانو ونیوه.

خو اوس د ترکیې او اروپا د یوبل پرورانې درېدل داسې مانا لري، چې دوی د یو بل لېپانتو رامنځته کېدل غواړي، خو دوی په ځینو کارونو کې یو د بل ملگري دي. د ترکیې لپاره یوازینی لاره، چې له دغه حالت څخه گټه پورته کړي دا ده، چې راشده خلافت تاسیس کړي او مصر په زور سره د اروپا او یونان لارې بندې کړي. د

ترکيې او مصر بحري ځواکونه چې سره يو ځای شي، نو ستر قوت ترې جوړیږي. د یونان مخه به ونیسي او هم کولی شي چې ټول قبرس په ځان پسې وټري او د اسلامي نړۍ پروړاندې ټولې شومې نقشې له منځه یوسي.

د حزب التحریر مرکزی مطبوعاتي دفتر ته

لیکوال: عبدالمجید بهاتي

۱۴۴۲ هـ.ق، د محرم ۲۰ مه

۲۰۲۰ م، د سپټمبر ۸ مه